

Björkunge
Fogleboda
Hylleby

härstadsbd 1828
Folkminnesarkivet, Lund

1. 1a.

1

Acc.nr.

Uppt.nr.

Birger Andersson, Bl Listers hd

Bengt Svensson, född omkr. 1860 i Fogleboda. Är målare till yrket, har fört ett kringflackande liv, har en längre tid vistats i Danmark, gjort kortare resor i Norge, genomvandrat så gott som hela Sverige. Är sedan ett 10-tal år tillbaka bosatt i Fridafors. Bengt Svensson är synnerligen intresserad av bygdens folkminnen och har insamlat en stor mängd material, vilket han i "romantiserad" form publicerat i ett flertal tidningar. Han har korresponderat med såväl Nordiska Museet, Sv. Landsmålsföreningen V.F.F. som med Folkminnesarkivet i Lund.

Bengt Svensson är en ganska säregen personlighet och anses av traktenas folk vara litet underlig. Han lever nästan som en enstöring, och är mycket svår att bli bekant med. Har man emellertid lyckats få hans förtroende, är han synnerligen livlig och pratsam.

(48 sid)

LUNDs UNIVERSITETS
FOLKMINNESAMMIV

1828

2. 16.
2

Flera av de berättelser han känner till, har han hört redan som barn av sin mor Bengta Svensdotter och hennes bror Ola Haraldsson, även de födda i Fogleboda.

Bengt Svensson kallas av folket Schwen-Fulla-Bengt, hänsyftande på hans födelseort och farsnamn, skämtsamt har namnet sedan förvrängts till Schwen-fuller-jämt.

Bengt Svensson är sagesman för uppteckningarna 2-25.

Folkminnesarkivet, Lund 1878

Acc.nr. Uppt.nr. 9

Birger Andersson, Bl Listers hd

Jungfru - B₃
bygden.

Käringbygden kallar di i blann för Jungfrubygden, å de är där-
för, att på ett husförhör en gång, ja tror prosten hette
H
Hammar, som höll de, så va där inga annra från Käringbyg-
den än tjuge töser, å då sa han:" De skulle egentligen he-
ta Jungfrubygden istället för Käringbygden."

Folkminnesarkivet, Lund

1828

Acc.nr.

Uppt.nr. 3

Birger Andersson, Bl Listers hd

Trollen och
"katten" 4

De va ett ställe i Lövesta, där di allri kunne fau fre för trollena. Di kom in i stuan au satte se ve boret au aut maten för folket. Teslut ble bonnen trött pau de, au dau skaf-fade han se oina björn, au den hade han, ve boret, au när trollen kom, sau fraugade di: " Va e de där för en? " - "De e vårses kise," svarte bonnen au sau löste han björnen au den for opp pau boret au trollen di ble sau rädda sau di foro ut ~~ut~~ om dörren. Sen etter en tid kom di igen. - "Lever kisen än," fraugade di.- "Ja, han lever au har kelingar med," sa bonnen, au sen allri gau dit.

Folkminnesarkivet, Lund 1828

535

Acc.nr.

Uppt.nr. 4

Birger Andersson, Bl Listers hd

Skogsmuren
och drängen.

De va ve Gyllsboda, de ligger ve Falshult intill Farabol, där
va de en dräng, som hade träffat ett kvinnfolk inne i skogen,
han försvann från bygden sen, han kom ner nån gång, men för de
mesta höll han te i skogen hos henne, de va någet trolltyg han
hade kommit ut för. Han vart artier å rent fördärvarad, di kunne
inte få ett klokt or ur-en te slut.

Måns Jude
Mjökan.

Acc.nr.

Uppt.nr. 5

Birger Andersson, Bl Listers hd

I Jemse körkby va de en piga, som va hemma ett par mil därifrån. På julafhton skulle hon gå hem, men hon kom sent åstad, så de var natt när hon gick förbi kyrkogårdan. Där hörde hon hur de kom någon å gick bredvid henne på vägen. Hon såg ingen, men steget hörde hon ända till hon kom hem. De va en där i byn, som va dö då, han hetade Måns Jude, å när hon kom hem, så sa hon: "Ja har hatt nåt me mi på vägen. Kanske de va Måns Jude, som ville hem." -- Men de skulle hon allri ha sagt, för me desamma så flög bränderna ur spisen å ut i rummet å hon ble sjuk, så hon fick ligga flera dar sen.

1828

F 7

Folkminnesarkivet, Lund

Harald hugger
träd.

Acc.nr.

Uppt.nr. 6.

Birger Andersson, Bl Listers hd

Di berättar om honom Harall i Falshult, att han hade tatt sej
å ett skogshygge en gång. De skulle va färdit på en ~~bestimmd~~xxxx
bestämd dag. Kvällen innan va de inte ett trä hugget, men då
satte han eggjärn på en pinne å den sände han ut i skogen.
Å på morronen va de både hugget, å kvistat, å barkat, å travat
i go tid,

1828

8. 6. 8

Folkminnesarkivet, Lund

Acc.nr.

Uppt.nr. 7.

Birger Andersson, Bl Liseberg hd

Kodaktan

stannar em

Gjuv.

De va en di kallade Kodoktorn, å hans far kunne trolla. Han hetade Olof Måansson. Han va vägbyggare. Ja va å målade hos honom i Ulvaboda. Mitt i natten steg han opp å ga se iväg, de to ett par timmar innan han va tebaks. Då hade han vatt ve sitt bygge å där hade han löst ett par tjuvar. Se han ha-dek stannat dom när de to redskapen, å di fick stå där te han kom å löste dom.

När Kodoktorn
lurade sin far.

Acc.nr.

Uppt.nr. 8

Birger Andersson, Bl Listers hd

Kodoktorn lurade sin far en gång. De va så att han satt hemma,
å då kom faren in å sa:

"De va unnerlitt! Ja har mätt opp vägen nu, å den e
länger än sist ja mätt-en, hela sajs alnar."

"E du säker på att du inte har mätt fel," sa sonen.

"Ja de e ja"

"När mätte du den sist?"

"När vi började i våras"

"Då begriver du väl! Har du inte läst i naturläran,
att allting blir längre, när de blir varmt," sa poj-
ken, "de har ju vatt hele sommaren på sen du mätta
sist."

Å de gick i gubben, så han skrev te bolaget om de, å sen dess
så kallade di-an för 'naturvetaren'.

1828

10. 10

Folkminnesarkivet, Lund

Stampen.

Acc.nr. Uppt.nr, ♀.

Birger Andersson, Bl Listers hd

Stampen de va en snapphanebygd. Den va bebodd av bara snapphanar.

1878

Folkminnesarkivet, Lund

Acc.nr.

Uppt.nr. 19

Birger Andersson, Bl Listers hd

13 13

Klasagobbe lä-
mar en silver-
bägare.

Klasagobbe han hade en bror ve Ivösjön. De va en bonne ve
Mien å te honom kom Klasagobbe en kväll, eller de va nog nån
å tjänstefolket, när ja tänker etter, för han sa: "Jä skulle
hälsa å be å få låna en silverbägare. Vi har bara en och hus-
bonn har fått sin brod te si," sa han. Di ville förstås ha
var sin bägare, gobbarna. Bonnen lånte ut en bägare å näste
da fick han igen den. Han Pellen, bonnen som di lånte å, han
e stamfar te Pellasläkten ner i Kompersmåla. De gick så bra
för du där Pellarna jämt, å di e rika än i da.

1828
Folkminnesarkivet, Lund

Acc.nr.

Uppt.nr. 13

Birger Andersson, Bl Lister's hd

14. / 14

Flickan som lu-
- rode den kluge
gubben.

Ja har hört om en gubbe som kunne trolla. Han kunne mana folk
te sei. De va en flicka som han ville ha å han sa te-na, att"
"Innatt kommer du te mej," sa han. Men hon va lite kunnig hon
också, så när hon kom hem, gjorde hon sina konster, å på nat-
ten va de nån utanför gubbens dörr. Han gick å öppnade, å då
sto där en säck, å i den va de en sogga, men flickan hon kom
inte.

Folkminnesarkivet, Lund 1828

Sven Dansare, 15
och länsman

Acc.nr.

Uppt.nr, 14

- Frick.

Birger Andersson, Bl Listers hd

15

De va en länsman di kallte Frick, han va en arger kar, så
va de Holje marknad å Fricken va där. Då kom Sven Dansare
fram te han å sa: "Här staur du au e laijer au lauter di
slaus sau blon rinner." De e tvau herar dar borte ve gau-
ren som hoggs me knivar." Länsman han for iväg å de va va
Sven ville. Men di misstänkte honom inte den gången heller,
för di trodde han bara ville driva me länsman. Se på gården
va de två tupper som sloss, så han hade ju inte farit me o-
sanning.

Folkminnesarkivet, Lund 1828

Sven Dansare 19
stjäl postväskan.

Acc.nr.

Uppt.nr. 16

Birger Andersson, Bl Liscers hd

19.

Sven Dansare hade fått sitt namn för han va en rikti överdängare å kunna dansa. Di visste inte han va tjyv på läng-e, så han va m e på kalasen å alla tyckte om-an.

Te slut to han en postväcka, en sådan där a v läder me ett stort lås på. Han skar opp väskan, å om de sa han sen: "Lausa för Jajderväskor, de grina mina knijva aut." -Sen när han hade tatt de som va i väskan, val han på ett bröllop. Han ga så stora gåvor där. så di nästan misstänkte honom, men han ble inte fast den gången.

1828

Folkminnesarkivet, Lund

Bönderna, som
skulle mäta 30
Trollhålet
~~30.~~

Acc.nr. Uppt.nr. 21
Birger Andersson, Bl Listers hd

Det var ett par bönder i Dalandshult, som skulle mäta hur djupt Trollhålet var. De rodde ut på sjön och kastade ner en 30-famnars-lina, som hade ett blylod till sänke. När de inte kunde nå botten med den, ökade de ~~till~~^{med} 15 famnar, men de nådde inte botten ändå. Då gjorde de linan ändå längre och tyckte, att lodet skrapade emot bottnen. När de skulle dra upp linan, var den så tung, så de orkade knappast med den, och när sänket blev synligt så var det en dödsskalle istället för blylodet. De kastade ut linan igen, och när de drogo upp den nästa gång, hängde blylodet där igen.

1828

Folkminnesarkivet, Lund

Acc.nr.

Uppt.nr, 29

Birger Andersson, Bl Listers hd

Pojken och
den elake 31
styvfadern.
31

Det var en gång en pojke som hade fått en elak styvfar och en kväll gick han till sin fars grav på kyrkogården. Där fick han se, att det var liksom en gång ner i jorden och den gick han ner i. Då kom hantill en stor sal, som var full av ljus. Det var ett ljus för var mänska, och en del var långa, men andra var nästan utbrunna. När ett ljus slocknade, så dog en mänska. Sen fick han se sin mors ljus och styvfaderns ljus, och moderns ljus var nästan utbrunnet. Då frågade han, om han fick byta om ljusen, så att modern skulle leva längst. Det fick han och sedan stod han och såg på, tills det lilla ljuset hade slocknat. Men när han kom hem var styvfadern död.

1828

37. b.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

37

Då det måste intressera herr contr. prosten att höra något om Bengta Svensdotter och Håkan Jönssons sista stunder, vill jag, som till följd af min befattning vid härvarande cellfängelse omgaf dem alltifrån deras ankomst hit ända till deras lefnadsslut, i korthet meddela följande, på det att herr prosten må tillika med mig fröjdas över den barmhärtighet, hvilken Herren lät så uppenbart vederfaras dessa arma syndare. De anlände till cellfängelset i Carlshamn torsdagen den 19 januari kl. 5 e.m., åtföljda af fängpredikanten V. Holmér och fängelsedirektören Strömberg. Jag avvaktade i cellfängelset deras ankomst. Endast Håkan Jönsson visiterades och ikläddes fängdräkten öfver natten. Bengta har icke under hela fängelsetiden begagnat fängdrägt. Som jag under förra året besökte dem i Carls-

1854

krona kände de mig igen, och Bengta mötte mig med leende ansigte, förkunnande den barmhärtighet af hvilken hon blifvit delaktig sedan vårt senaste möte. Håkan Jönsson var nedslagen, tyst och inbunden. De inhystes nu i hvar sin cell, i hvilka lampor brunno. Vi besökte dem der skiftevis Holmer och jag. I den ena cellen rädde ängest och gensträfvighet. Håkan Jönsson bedyrade ihärdigt sin oskuld och blef bittrare i sina genmälen ju längre det led ut på natten. I Bengtas cell däremot var ett himmelrike. Hen- nes berömmelse var allena i Christo, som undfär syndare.

„Allt är fullkommenadt hos mig för Iesu Christi skull.“

Jag kan inte beskriva hvilket intryck denna själs glädje i Gudi gjorde på mig. Det var jag som fick lära af henne och mer än någonsin tillförne fick jag här till-fälle att skåda in i Guðs kärleks djup. Denna natt bli-

1828

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

39. d

39

blifver oförgätilig för sin frid och sitt ljus. Här inför
dödens portar kunde icke vara fråga om skrymteri; här var
levande tro på allt som utgjorde grunden för hennes för-
tröliga och frimodiga kraft, ehuru den icke uttryckte sig
i vidlyftiga ordalag, utan just pekade på de ställen, som
utgjorde fästena för hennes hopp. Jag sjöng med henne
efter hennes egen anvisning många psalmer nr: 373, 477, 480.
484, 487 m.fl. och läste Luc. 22, 23 cap. då hon själf gjor-
de commentarier vid alla märkliga ställen och prisade
gladeligen Gud, som gjorde den ogudaktige rättfärdig. Af
Rom 5 cap. som lästes, hemtade hon synnerlig hugsvalelse,
fästande sig vid de orden: „efter vi äro förlikte;” och tac-
kade Herren af allt hjerta för den visheten att hon vore
behållen genom Guds sons lif. Huru helt annorlunda var
tillståndet med Håkan. Hvarje gång vi kommo från hans cell
in i hennes, frågade hon: vill han inte ännu bekänna allt?

1828

40
40

Ack, beder för honom, att han måtte gifva Gud äran; ty jag
går ej ur tid^en med en lögn; jag har ett vittne. Men han ~~var~~
förblef sluten, huru vi än behandlade honom. De begärde bätte
H.H. Nattvard, och då vi hemställde till henne den frågan
om hon ville begå densamma i c~~eb~~len eller i kyrkan så sva-
rade hon: „Jag ^{har} ju alltid begått Nattvarden i Kyrkan förr
hvarför icke då äfven nu. Men om jag låge jemte honom vid
nattvardsbordet skulle det kanske se ut som jag vore hans
hustru; fast kanhända någon säker syndare kan hafva gagn af
att det ske i kyrkan, så mä det då ske där, om Ni käre lä-
rare så viljen, ty ske aldrig min vilja.” Huru vi skulle
handla med Håkan i denna sak derom voro vi ovisse. Jag af-
styrkte hans nattvardsgång. Gudi vare lof och pris att det
blef annorlunda om morgonen, än det om aftonen var. Vid pass
kl. 2 frågade jag henne om hon inte ville åtnjuta ~~nijekix~~
någon sömn, men hon svarade: „jag hafver ju sovit nog.”

1828

LUND'S UNIVERSITET'S
FOLKMINNESARKIV

II

f
41

Kl. 2 om natten tog jag farväl med henne för att hvila
en stund och blef Mag. Andrén under tiden hos henne. Hol-
mér hade hvilat sig och begaf sig in till Håkan. Då jag
kl. 5 återkom till henne fann jag henne ännu mera frimodig
och glad. Ack min sällhetsdag är nu ingången snart dagas
det. Ack jag åstundar att vara nära Christo. Nu vilja vi sjun-
ga och vi sjöngo en morgonpsalm. Vi under tårar - hon le-
ende och lycklig. Hon hade icke sovit på tre nätter. Nu
tänkte hon åter på sitt lilla barn och bad Herren att ge-
nom goda menniskors omvärdnad bevara det för förföljelse
och syndens bedragare. Då jag yttrade; nu Bengta har du en så
så stor omtanke om ditt barn, men då svarade hon: ja då visst
ste jag ju intet hvad jag gjorde, min usling. Men allt är
fullkomnadt. Derefter förrättades morgonbön i corridoren.
Därpå gingo vi in till Håkan och uppmanade honom att kas-

ta af sig den tyngd som tryckte hans skuldbelastade själ och lätta sitt samvete genom en redlig bekännelse (den han afgifvit men återtagit) då brast bandet lofvad vare Gud och han instämde i alla delar hvad Bengta uppgifvit om hans brottslighet. Huru lefvande han fick se synden och nåden det hemställer jag till Herren; hvad våra ögon sågo hos den arma mannen var i sanning föga uppmuntrande Men hvad Bengta blef glad då hon fick veta att Håkan bekräftat hennes utsago och visade sig ångerfull. Hon prisa- de Gud med ökad fröjd. På anmodan att dricka kaffe med oss vid bordet framför brasan i corridoren (ty hon gick ut och in och satt hela morgonen och värmde sina fötter vid ugnen) satte hon sig ned med oss och drack under vän- ligt tal till oss 2 koppar kaffe med bröd. Håkan fick sitt kaffe i cellen. Derefter satte hon sig åter ned vid el-

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1890

43. A
43

den och bad mig sjunga psalmen n:r 477 hvilket ock skedde, hvarpå jag läste några af Davids psalmer, hvaraf hon fann sig förnöjd och gjorde som vanligt sina anmärkningar allt med hänsikt till hennes eget själsstånd. Hon hade under natten fått en smärta i det ena benet och förundrade sig att då hon under hela sin fängelsetid varit frisk hon nu invid döden skulle känna kroppslig smärta då sinnen var så lätt. Det begynnte så att dagas, och vi beredde oss till morgonstundens förrätning i kyrkan. Håkan Jönsson ikläddes sina egna kläder. Direktören kom då och lade i min hand en snara och fyra skrufvar funna i Håkans kläder. Afsigten derom var tydlig. Han bekände den ock för mig. I sin dödsfruktan ville han genom döden fly undan döden. Men han tycktes likväl vara nöjd att hans afsigt ej fått gå i fullbordan, hvilket omöjligt kunde ske alldenstund han icke ett ögonblick

var ensam och utan tillsyn. Men han tänkte likvälf i det yttersta på möjligheten att hon skulle i dödens åsyn frikalla honom och begära nåd för honom. Hans välvde över henne räckte dock icke längre än till den stund då hon fick lära känna Guds kärlek. Efter att hafva ätit frukost kl. 1/2 8 tillsammans med oss, ledsagades de till kyrkan på skiljda vägar. De hade icke under hela fängelsetiden sett hvarandra och hon förklarade att shuru hon af allt sitt hjärta förlåtit honom önskade hon likvälf att i kyrkan få vara så långt skiljd från honom som möjligt. De sutto på hvar sin sida om altaret i coret i kyrkan. Holmer förfärttade skriftermålet. Då vi begäfvo oss ifrån staden åkte Holmer med henne och jag med honom. Han var nedslagen och darrande. Vid Hästaryd samtalade han länge med en sväger åt hvilken han bad att få skänka sin tröja och väst,

svögern följde ock troget med för att få persedlarne.

Hon satt leende i vagnen och förmanade det omkringstående gråtande folket att tänka på ändan så gjorde de aldrig illa,,hvarjemte hon mildt och vänligt nickade åt alla. Under vägen från Hästaryd kommo hennes bröder springade för att taga avsked med henne. De tjöto och följde efter vagnen samt betedde sig högst störande. Hon hade önskat att lida döden den 4 januari, manens dödsdag, men för Håkans skull blef exekutionen uppskjuten. Af direktören hade hon begärt att få veta hur hon skulle bete sig när hennes stund var inne. Sittnhår uppknöt hon här i cellfängelset. På allt och till allt var hon beredd.

Det var en härlig ny menniska. Vid uppgåendet till platsen utbrast hon: „ Nu går jag till min vän”"och frågade får jag sjunga och uppstämdes n:r 480. En man med hygg-

ligt utseende steg fram ur folkhopen och tilltalade henne med stadig röst: „Var trygg Bengta för ditt barn; det är i godt förvar.” Nu var hon fullkomligt nöjd; hon gick med stadiga^a steg intet tecken till darrning förspordes hos henne vid det yttersta. Hon lade sig stilla ned och som man afbryter ett blomster var hon i en blink flyttad, — det hoppas vi för Jesu Christi skull — till Guds paradis. Detta allt har jag velat uppteckna på det herr contr. prosten må göra deraf det bruk bäst synes. Dessa rader kunna en dag bärta ett vittnesbörd om modrens synd och ändalykt om de~~i~~ som troligt är blifva för barnet bekanta, att det ej måtte förskräckas. Bengta Svensdotter gick ur denna verld i tro på Guds lamm som borttager verldens synder så vidt mennischor kunna döma derom är jag viss att så skedde. Outplänliga äro de intryck som

1828

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

47. II
47

vi alla erforo med umgänget med denna frälsta synderska som hon sjelf kallade sig. „Jag är så glad som jag skulle gå till bröllop som jag också skall,” sade hon. Så förnummo alla som omgäfvo henne en förnöjelse hvilken stod i stark motsats till de annars så hemska tillredelseerna vid dylika tillfällen. Hon vann allas tillgifvenhet än-skönt hon förundrade sig att någon kunde se henne utan att fasa. Men der Herren hade en förlorad dotter, der hade ock syskonen återfått en syster. Hvad jag här nedskref är allenast en svag skuggbeteckning af den nattens händelser. Man skall hafva skådat hennes förklarade ansigte för att kunna nog prisa den stora nåd som då oförskyld blef henne tilldelad. Den kan aldrig nog prisas och lofsägas! Jag kunde icke underläta att meddela detta åt deras fördne själasörjare dels och först till Herrans

pris som allt detta gjort hafver; dels emedan mitt hjer-
ta känner en förhöjelse att få framhära detta glädjebud-
skap. Jag skulle önska att få en gång se den hemgågnas
efterlevvande barn. Mätte modrens bön för detta barn fin-
na rik bönhörelse

Inneslutande mig i herr contr.-pr.
vänskap har jag äran att vördnadsfull tillgifvenhet
teckna. - Ödmjukast, Carlshamn dn 28/6 1854. N;J; Cervin
Steinhoff.